

Guia d'activitats per l'aplicació de conceptes de la Psicologia Social a l'ensenyament no universitari

Anna Maria Ramos Ribelles (Universitat Jaume I)

Josep Cristià Linares Bayo (Universitat Jaume I)

-Editors-

Coordinadora i coordinador:

Anna Maria Ramos Ribelles

Universitat Jaume I

Josep Cristià Linares Bayo

Universitat Jaume I

Autores i autors:

Raquel Agost Felip (UJI)

Sonia Agut Nieto (UJI)

Josep Cristià Linares Bayo (UJI)

IES Leopoldo Querol (Vinaròs)

Rosana Peris Pichastor (UJI)

Anna Maria Ramos Ribelles (UJI)

Maria J. Rodríguez Bomboi

Col·legi Novenes de Calatrava (Borriana)

Miquel Salvo Ramos

IES Serra d'Espadà (Onda)

Index

FITXA	PÀGINA
FITXA 1. INTRODUCCIÓ A LA PSICOLOGIA SOCIAL	1
FITXA 2. ACTITUDS - INFANTIL	3
FITXA 3. ACTITUDS – SECUNDÀRIA	5
FITXA 4. ESTEREOTIPS – PRIMÀRIA	7
FITXA 5. ESTEREOTIPS – SECUNDÀRIA	9
FITXA 6. AUTOESTIMA – INFANTIL	11
FITXA 7. AUTOESTIMA – PRIMÀRIA	13
FITXA 8. EXPECTATIVES – INFANTIL	15
FITXA 9. APRENTATGE COOPERATIU – PRIMÀRIA	17
BIBLIOGRAFIA	19
ANNEXES	21

FITXA 1. INTRODUCCIÓ A LA PSICOLOGIA SOCIAL.	SECUNDÀRIA Activitat: La psicologia social és simplement sentit comú? (Adaptat de Moya, 1998)
Introducció	<p>L'estudi i la sistematització de la psicologia social és fonamental per poder abordar molts dels problemes que ens envolten quotidianament, d'ací que les relacions entre la gent i el grup siga l'objectiu primordial d'aquesta disciplina.</p> <p>És fonamental conèixer els diferents àmbits que pot abastir la psicologia social perquè, a partir d'aquesta familiarització podrem arribar a resoldre molts conflictes que s'originen actualment a les nostres aules. Entre aquests aspectes figuren alguns que desenvoluparem en la resta de fitxes, com els rols socials, l'autoconcepte, la persuasió, l'autoestima, etc.</p> <p>Cicle i curs: Quart curs d'Educació Secundària (Segon Cicle) o Batxillerat.</p> <p>Àrees: Ètica, Atenció Educativa, Tutoria, Filosofia</p>
Objectius generals i continguts	<p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psicologia social • Sentit comú <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lectura i resposta al qüestionari • Debats per grups entre 3 i 6 persones i comparació de respostes • Recerca d'informació • Posada en comú amb tota la classe <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Despertar el interès per la psicologia social • Diferenciar els coneixements científics de les creences acientífiques • Visualitzar la importància de les ciències socials per a la presa de decisions i la resolució de conflictes
Metodologia	<p>L'alumnat respondrà, de forma individual, les preguntes que figuren al qüestionari.</p> <p>Una vegada finalitzada la tasca, el professorat explicarà la naturalesa dels enunciats presentats (si en realitat són VERTADERS o FALSOS) i per què, en funció de les troballes de diferents investigacions portades a terme en el marc de la psicologia social al llarg de la seua història.</p>
Materials i recursos	<p>Annex 1 . Qüestionari en blanc</p> <p>Annex 2. <i>Powerpoint</i> de respostes</p>

Temporalització	4 setmanes
Desenvolupament de l'activitat	<p>L'activitat consisteix a emplenar individualment un qüestionari sobre aspectes comuns de la psicologia social.</p> <p>En un segon moment, l'alumnat treballarà en grups entre tres i sis persones per comparar les respostes i veure els arguments que la resta de companys donen quan les respostes són diferents. En aquest moment es pot demanar a l'alumnat que busque informació per tal de donar una resposta única com a grup.</p> <p>Finalment, en una sessió amb tota la classe, es comparen les respostes de cada estudiant o grup i es debaten les diferències que es troben. Per acabar, el professorat presenta els resultats, explica els experiments que els sustenten i resol els dubtes que planteja l'alumnat.</p>

FITXA 2. ACTITUDS	INFANTIL Activitat: "La bruixa Coloraina"
Introducció	<p>El treball de l'actitud des de temps primerencs és fonamental per prevenir determinades conductes futures de les nostres xiquetes i dels nostres xiquets. Una d'eixes conductes és la por, un sentiment desagradable que sorgeix per la percepció d'un perill, encara que aquest veritablement no siga real.</p> <p>Durant l'etapa d'infantil és bastant comú trobar-se amb alumnat que passa pels diversos estadis de la por, des de la desconfiança fins al terror o inclús el pànic i les fòbies, a l'igual que succeeix amb la població adulta.</p> <p>A partir d'un conte de bruixes tractarem de fer front a la por, fent comprendre a l'alumnat que no totes les bruixes poden ser dolentes, amb la qual cosa podem arribar a canviar actituds i emocions que resulten incòmodes per a l'alumnat i necessiten ésser modificades.</p> <p>Cicle i curs: Infantil – 3 anys Àrees: Ensenyament globalitzat</p>
Objectius generals i continguts	<p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les actituds • La por (en aquest cas, aplicat a la por a les bruixes) • Els colors <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Escoltar un conte • Emplenar una fitxa amb imatges del conte <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fer front a les pors • Comprendre que les actituds es poden canviar i, per tant, les emocions també.
Metodologia	<p>Lectura a l'aula del conte "La bruixa Coloraina"</p> <p>Treball amb fitxes amb imatges del conte, perquè les xiquetes i els xiquets les pinten del color que s'explica en el conte.</p>
Materials i recursos	<p>Annex 3. Dossier "La bruixa Coloraina" (http://www.edu365.cat/primaria/contes/contes_spc/bruixa/index.htm)</p>
Temporalització	<p>Entre 10 i 15 dies, en sessions de 30 minuts cada dia.</p>
Desenvolupament de l'activitat	<p>En primer lloc, es pregunta a l'alumnat què pensa de les bruixes, quines emocions els desperten.</p> <p>Després, s'explica que hi ha una bruixa que no és roïna i que no dona por, la bruixa Coloraina. Es pregunta als xiquets i a les xiquetes si saben</p>

qui és i per què pensen que té eixe nom.

Seguidament, es conta el conte de *"La bruixa Coloraina"* i, en acabar, es pregunta si tindrien por d'una bruixa com aquesta.

Durant els següents dies, es treballen fitxes amb imatges del conte. Cada dia es treballa un color i les xiquetes i els xiquets han de pintar l'element de la fitxa que correspon a eixe dia.

Finalment, es poden penjar les fitxes per l'aula i ficar títols com *"Les xiquetes i xiquets d'aquesta classe no tenim por a les bruixes"*.

FITXA 3. ACTITUDS	SECUNDÀRIA Activitat: "Construcció d'un qüestionari"
Introducció	<p>L'actitud és un valuós element per a la predicció de certes conductes, és per això que plantejem la següent activitat en grups d'ensenyament secundari. Es pretén conscienciar-nos de les diferents actituds que les persones que ens envolten poden tindre respecte a un tema i visualitzar la importància de la coherència entre les tres tipus de respostes (cognitiva, afectiva i conductual) .</p> <p>A partir de la construcció d'un qüestionari d'actituds, l'alumnat de secundària es familiaritzarà amb el tema i haurà pogut posar remei a algun problema quotidià que s'haja originat en la pràctica docent, com puga ser l'absentisme escolar.</p> <p>Cicle i curs: Quart curs d'Educació Secundària (Segon Cicle) o Batxillerat Àrees: Interdisciplinari</p>
Objectius generals i continguts	<p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psicologia social • Model multidimensional de les actituds (<i>Allport</i>) • Qualsevol contingut de la vida social del centre que es vulga estudiar. <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lectura comprensiva d'un text que done informació sobre l'aspecte que es desitge estudiar (Exemple: l'absentisme escolar). • Recerca d'ítems per a cada dimensió (cognitiva, afectiva i conductual). • Construcció d'un qüestionari • Anàlisi de resultats. <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Despertar el interès per la psicologia social • Ser conscients de les diferents actituds que les persones que ens envolten poden tindre respecte a un tema. • Visualitzar la importància de la coherència entre les tres tipus de respostes (cognitiva, afectiva i conductual) .
Metodologia	<p>Construcció d'un senzill qüestionari per a l'anàlisi de les actituds envers un tema.</p> <p>Passar-lo als companys i companyes de classe.</p> <p>Redactar-ne un resum amb les idees clau de les conclusions de la pràctica.</p>
Materials i recursos	Annex 4. Proposta de procediment per a la construcció d'un qüestionari d'actituds.

Temporalització	8 setmanes
Desenvolupament de l'activitat	<p>En finalitzar l'activitat s'hauran construït i analitzat els resultats d'un qüestionari d'actituds envers un tema que preocupi a la tutora o al tutor o a l'alumnat del curs. Les fases a seguir podrien ser les següents:</p> <p>Elegir el tema sobre el qual es vol estudiar l'actitud. Exemple: l'absentisme escolar.</p> <p>Concretar l'àmbit social que es vol estudiar. Exemple: les actituds de les mares i dels pares d'una classe de secundària front a l'absentisme escolar dels adolescents de la classe.</p> <p>Construir el qüestionari. Presentar el qüestionari amb els ítems barrejats i amb una escala de resposta, per exemple, de tipus <i>Likert</i>:</p> <p>P assar el qüestionari a tantes persones com es consideri oportú.</p> <p>Analitzar els resultats i les respostes de cadascun dels ítems i/o de les dimensions (grup d'ítems) del qüestionari .</p> <p>Presentar els resultats i conclusions.</p>

FITXA 4. ESTEREOTIPS	PRIMÀRIA Activitat: "Prínceps i princeses"
Introducció	<p>L'activitat plantejada discorre paral·lela als continguts transversals que pretenem inculcar en el nostre alumnat en cadascuna de les assignatures del currículum pel que fa al respecte de la igualtat de gènere.</p> <p>Al llarg de la història, els moviments en defensa dels drets humans i de les llibertats individuals, així com de l'emancipació de les classes obreres i de la dona, han estat temes recurrents en les polítiques de la majoria dels països desenvolupats.</p> <p>En eixe sentit, s'emmarca la voluntat de les polítiques educatives estatals de l'època contemporània per tal de donar solució a aquests desajustos entre gèneres i per tal d'eradicar el masclisme en la nostra societat, sobretot des de moments precoços com són l'escola, fonamentals per al futur desenvolupament dels infants.</p> <p>Cicle i curs: Primer curs d'Educació Primària (Primer Cicle) Àrees: Totes les àrees, atés que treballarem per projectes.</p>
Objectius generals i continguts	<p>El professorat explica a l'alumnat els conceptes bàsics sobre la temàtica de gènere:</p> <p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Declaració Universal de Drets Humans • Llenguatge no sexista • Masclisme • El feminisme <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lectures comprensives de textos • Debats a classe amb els temes proposats • Recerca d'informació • Comparació de gràfiques i de taules estadístiques. <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sensibilització pels temes d'igualtat de gènere. • Valoració positiva d'actituds que fomenten la integració de totes les persones. • Aprendre a estimar al proïsme sense prejudicis ni estereotips. • Arribar a treballar còmodament i amb solidaritat, respecte i tolerància amb cadascun dels companys del grup.
Metodologia	Atés que hem triat el treball per projectes, es tracta d'una metodologia en què es dóna molta importància als aspectes metacognitius, és a dir, a fer explícit allò que se sap i allò que

	<p>s'aprèn, als procediments que s'utilitzen per realitzar les activitats d'aprenentatge en el procés de recerca i adquisició de coneixements.</p> <p>La funció dels projectes de treball és afavorir la creació d'estratègies d'organització dels coneixements escolars en relació amb:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aprendre a prendre decisions. • Tractar la informació: cercar-la, organitzar-la, interpretar-la, etc. • Transmetre la informació. • Avaluar els aprenentatges.
Materials i recursos	Disfresses, fotocòpies i material cercat a internet, periòdics, llibres, etc.
Temporalització	3 setmanes
Desenvolupament de l'activitat	<p>L'activitat consisteix a treballar per projectes en el primer curs de primària, a partir de la temàtica dels oficis que, en molts casos, s'assignen estereotipadament en funció del gènere de les persones.</p> <p>Així, es planteja inicialment un concurs de disfresses, a partir d'oficis o de vestimentes que han estat seleccionades prèviament entre el professorat i l'alumnat.</p> <p>Seguidament, s'assigna a cada xiqueta i a cada xiquet, com han de venir disfressats el proper dia. S'intentarà que hi haja diversitat d'opcions: xiquets (princeses, mestresses de casa...) i xiquetes (mineres, obreres...).</p> <p>A més a més, cada infant ha de buscar informació sobre l'ofici que li ha tocat en la disfressa, per tal d'explicar-lo a la resta en properes ocasions.</p> <p>En sessions posteriors es duran a terme activitats com: debat sobre els estereotips, elaboració de murals i de mapes conceptuals, etc.</p>

FITXA 5. ESTEREOTIPS	SECUNDÀRIA Activitat: Pel·lícula "Quiero ser como Beckham"
Introducció	<p>L'educació afectivo-sexual del nostre alumnat ha de partir des dels primers moments de socialització, ja siga en el sinus familiar o en els primers anys d'escolarització. Progressivament, aquest treball ha d'anar ajustant-se a l'edat i a les necessitats que planteja el desenvolupament humà. En eixe sentit, és fonamentalment important l'abordament de les diverses manifestacions sexuals que es poden trobar arreu de la societat en una etapa bastant controvertida com és l'adolescència, en què l'alumnat pateix uns canvis hormonals i fisiològics importants que poden afectar notablement la seua conducta.</p> <p>Els estereotips i l'herència cultural lligada a prejudicis i actituds adquirides poden influenciar negativament en l'evolució gradual, encara que, essent degudament reconduïts, poden afectar positivament a la socialització de la persona.</p> <p>A partir de la visualització d'un film, pretenem crear debat al voltant de la qüestió, per tal de fer partícips a tot el grup i poder arribar a resoldre de manera conjunta, els problemes i les actituds incíviques se'n puguen derivar.</p> <p>Cicle i curs: Quart curs d'Educació Secundària (Segon Cicle) o Batxillerat. Àrees: Tutoria, Educació física</p>
Objectius generals i continguts	<p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estereotips • Prejudici • Discriminació • Homofòbia • Interculturalitat <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explicació a classe dels continguts conceptuals. • Visualització de la pel·lícula "Quiero ser como Beckham". • Detecció d'exemples de cadascun dels conceptes. • Debat a classe sobre els exemples detectats. <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sensibilització pels temes d'igualtat de gènere, diversitat cultural i diversitat sexual. • Capacitat per a detectar la formació d'estereotips • Valoració positiva d'actituds que fomenten la integració de totes les persones. • Aprendre a respectar als altres sense prejudicis. • Evitar les discriminacions.

Metodologia	Es farà una introducció teòrica als conceptes més rellevants i, posteriorment, es veurà la pel·lícula " <i>Quiero ser como Beckham</i> ". L'activitat permet de treballar tant en grup com individualment, encara que es recomana el treball en grups per resultar més enriquidor. S'afavorirà la participació de l'alumnat duent a terme debats.
Materials i recursos	Pel·lícula " <i>Quiero ser como Beckham</i> "
Temporalització	4 setmanes
Desenvolupament de l'activitat	<p>Visionat de la pel·lícula "<i>Quiero ser como Beckham</i>" L'alumnat prendrà notes sobre els diferents processos psicosocials que allí apareixen.</p> <p>Després, en grups, s'analitzarà el contingut del vídeo, utilitzant l'esquema que figura a continuació.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Estereotips 2. Prejudicis 3. Discriminació 4. Altres processos psicosocials que hagen cridat l'atenció 5. Cites textuais dels personatges que resultes significatives <p>Finalment, cada grup comentarà els resultats a la resta de la classe, contrastant-se així les opinions de tots i totes</p>

FITXA 6. AUTOESTIMA	INFANTIL Activitat : El món a la nostra aula
Introducció	<p>Treballar l'autoestima des d'edats primerenques és fonamental per al futur desenvolupament afectiu del nostre alumnat i pot esdevenir un enfocament potencialment enriquidor per a la resolució de posteriors conflictes i fracassos escolars, depressions i altres desajustos.</p> <p>Atés que es tracta d'una característica de la nostra personalitat que pot ser modificada, caldrà treballar-la des d'un primer moment, és per això que l'aula d'infantil ens ha de servir per tal d'evitar que una baixa autoestima es vaja afermant amb el creixement dels infants, ja que les expectatives negatives acaben condicionant el resultat.</p> <p>A partir de la multiculturalitat i de la geografia humana plantejem unes activitats relacionades amb l'autoconcepte, per tant d'augmentar l'autoestima de tot el grup.</p> <p>Cicle i curs: Infantil – 4 i 5 anys Àrees: Ensenyament globalitzat</p>
Objectius generals i continguts	<p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Països del món • Autoconcepte i autoestima • Multiculturalitat <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ubicar els països / regions de procedència de tot l'alumnat en un mapa. • Estudiar les característiques personals comuns i les diferents. • Valorar les diferències com un aspecte que ens enriqueix. • Debat a classe sobre la immigració i el racisme. • Fer una festa per la multiculturalitat. <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estima per la gent de diferents cultures i llengües. • Fomentar la cooperació entre els diferents membres del grup. • Augmentar l'autoestima de tots i, particularment, d'aquell alumnat nouvingut.
Metodologia	<p>Treballarem l'autoconcepte i la millora de l'autoestima a partir de la geografia.</p> <p>Presentació dels continents, països i regions a partir d'un Mapa de <i>Peters</i>, on s'assenyalaran els països i regions dels en què hi ha representació a l'aula.</p>

	<p>Es treballarà mitjançant dinàmiques de grup que faciliten la participació de tot l'alumnat.</p> <p>Es pot acabar fent una festa intercultural, per celebrar la riquesa que ens aporta a tots i totes la multiculturalitat.</p>
Materials i recursos	<p>Mapa d'<i>Arno Peters</i></p> <p>Fotos i vídeos</p>
Temporalització	Entre 10 i 15 dies, en sessions de 30 minuts cada dia.
Desenvolupament de les activitats	<p>Treballarem l'autoconcepte i la millora de l'autoestima a partir de la geografia.</p> <p>En primer lloc, es penjarà a l'aula un mapa del món, preferiblement l'anomenada "<i>Projecció de Peters</i>"</p> <p>Es farà una breu explicació als continents i el països del món. Després, es marcarà de quins països i regions hi ha representació a l'aula, bé perquè alguna xiqueta o algun xiquet ha vingut d'allí o bé perquè la seua família és originària.</p> <p>Mitjançant dinàmiques de grup, es farà que l'alumnat parle de les cultures i tradicions (roba, menjar, música, llibres, etc.) de cada país o regió.</p> <p>Després, s'impulsarà un debat sobre les característiques comuns a les persones que han nascut en altres llocs i les característiques diferents, per tal de fer veure que en allò essencial, som iguals. S'abordaran les diferències com una diversitat que ens enriqueix. L'alumnat podrà portar materials a classe (fotos, vídeos, etc.) o el professorat podrà fer una recerca sobre aquestos materials i treballar sobre ells a l'aula.</p> <p>Es pot acabar fent una festa intercultural, portant menjars, música i vestits típics de cada país o regió.</p>

FITXA 7. AUTOESTIMA	PRIMÀRIA Activitat : "Som iguals, som diferents"
Introducció	<p>En un grup ja consolidat prèviament des d'alguns anys, han hagut de traslladar-se a meitat de curs un grup de dues germanes equatorianes que havien estat escolaritzades irregularment en el seu país de procedència. Les dues xiquetes tenen la pell més fosca i físicament responen a un estereotip andí. No parlen català i, a més a més, el seu castellà escrit és bastant rudimentari, amb moltes faltes d'ortografia i una cal·ligrafia deficient. Per aquestes raons, aquestes dues germanes tenen una autoestima molt baixa, pensen que mai arribaran al nivell de la resta de les seues companyes.</p> <p>Cicle i curs: Quart curs d'Educació Primària (Segon Cicle). Àrees: Tutoria i, per extensió, totes les matèries.</p>
Objectius generals i continguts	<p>El professorat explica a l'alumnat les diferents ètnies i cultures d'arreu del món, amb les peculiaritats que les caracteritzen i els trets més versemblants. Aprofitant aquesta explicació s'intentarà inculcar la tolerància entre l'alumnat i que ningú se senta infravalorat ni exclòs.</p> <p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les diferents llengües i cultures del món. • El color de la pell. • El racisme i la immigració. <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Debat a classe sobre la immigració i el racisme. <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estima per la gent de diferents cultures i llengües. • Fomentar la cooperació entre els diferents membres del grup. • Augmentar l'autoestima de tots i, particularment, d'aquell alumnat nouvingut.
Metodologia	<p>Utilitzarem el debat com a tècnica més directa i efectiva per posar de manifest que cal cooperar entre tot l'alumnat perquè la gent nouvinguda se senta còmoda i ben atesa des del primer moment en què arriben.</p> <p>Propiciarem el desenvolupament crític i raonat dels nostres estudiants per tal que es plantegen què passaria si la situació fora inversa i foren ells els que hagueren de traslladar-se a un altre país per alguna causa.</p>
Materials i recursos	Mapes del món, il·lustracions, recerca a internet...

Temporalització	1 sessió (inicialment, encara que dedicant més temps per fer un seguiment en properes sessions de tutoria)
Desenvolupament de les activitats	<p>A partir de la introducció en el tema de la tolerància entre la gent diferent, el professorat exposarà el tem de debat, per tal de fer veure que les situacions familiars i personals d'alguns alumnes de classe han de ser enteses per tothom i, a més a més, que cal integrar eixos alumnes en la dinàmica general de l'aula per tal que no se senten excloses ni marginades, ja que això els pot causar un problema greu d'autoestima.</p> <p>A més, si es genera una autoestima baixa, aquest fet pot incidir molt negativament en el procés d'aprenentatge i, en compte d'avançar, les dues alumnes podrien fracassar escolarment.</p> <p>Arran de tot allò exposat, es procedirà a plantejar el debat a classe per tal que puguin opinar tots els companys i siguin conscients que cal treballar amb tots i totes i integrar a tota l'aula en les dinàmiques quotidianes que es duguen a terme.</p> <p>Es donarà la paraula als diferents alumnes i també a les dues xiquetes afectades, per tal de conèixer un poc més d'elles i poder ajudar-les.</p>

FITXA 8. EXPECTATIVES	INFANTIL Activitat: "Els números bojos"
Introducció	<p>La importància del que diu la docent o el docent és fonamental en el procés d'ensenyament-aprenentatge del nostre alumnat. Tant és així que, amb aquesta activitat que es planteja sobre l'efecte <i>Pigmalió</i>, es posa de manifest que un resultat s'apropa a les expectatives prèvies perquè inconscientment s'ha modificat la conducta perquè així siga.</p> <p>El professorat és capaç de, voluntàriament o no, modificar la conducta dels pupils, avaluant de manera subjectiva, premiant excessivament els encerts, donant-li un tracte preferent... Aquesta "profecia autocomplerta" l'aplicarem en una activitat en què els numerals són el centre de la metodologia en qüestió, tenint en compte les peculiaritats de l'alumnat d'infantil.</p> <p>Cicle i curs: Infantil – 5 anys Àrees: Ensenyament globalitzat</p>
Objectius generals i continguts	<p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • El poder de les expectatives (Efecte <i>Pigmalió</i>) • Els nombres <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reforçar l'ensenyament dels nombres del 0 al 9 <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ser conscients de la importància de les expectatives (pròpies i alienes) sobre el nostre rendiment
Metodologia	<p>La metodologia que utilitzarem serà l'explicació dels nombres del 0 al 9.</p> <p>Es faran dues sessions, cadascuna amb una expectativa de resultat, per veure si aquesta afecta al rendiment.</p>
Materials i recursos	Annex 5: Els nombres bojos
Temporalització	3 sessions de 15 minuts
Desenvolupament de les activitats	<p>En primer lloc es divideix la classe en dos grups. Un es queda a l'aula i l'altre grup ix fora.</p> <p>Al grup que es queda a la classe, se'ls explicarà que han de fer una tasca molt difícil, que segurament no l'acabaran. Se'ls donarà un full on figuren els números del zero al nou. La seua tasca és anar marcant els números de forma correlativa: primer buscaran el zero, després amb el llapis faran una línia fins al número u, seguiran amb el llapis fins al numero 2... i així fins arribar al 9.</p>

Se'ls torna a insistir que és una tasca molt difícil i se'ls avisa que altres xiquetes i xiquets que l'han fet a altres col·legis no l'han poguda acabar, de tan difícil com és.

Llavors, es repartirà la fitxa "*Els números bojos*" i es donaran 5 minuts perquè les xiquetes i els xiquets facen l'activitat. Seguidament, es preguntarà fins a quin número han arribat i es calcularà la mitjana.

En aquest moment s'explica que ara farem passar a l'altre grup i que els direm una mentida, i se'ls demana a l'alumnat que hi és a classe, que no diguen res, que al final de tot els direm la veritat.

Així, es demanarà al grup que romania fora de l'aula que entre.

Se'ls explicarà el mateix, però aquesta vegada se'ls insistirà en com de fàcil és la tasca i es remarcarà el fet que les xiquetes i els xiquets dels altres col·legis del poble o de la ciutat l'han feta molt bé i que a tots i a totes els ha donat temps d'acabar-la, motiu pel qual s'espera que elles i ells també l'acaben i la facen molt bé.

Es torna a donar la fitxa de l'annex 5 i s'informa que tenen 5 minuts perquè facen l'activitat. Igualment, en acabar, es preguntarà fins a quin número han arribat i es calcularà la mitjana.

Després es compararan les dues mitjanes i s'explicarà a tota la classe les instruccions que s'han donat a cada grup i es farà veure com les expectatives del professorat (que ho acaben o no) i les pròpies (considerar la tasca difícil o fàcil) han condicionat els resultats.

FITXA 9. APRENENTATGE COOPERATIU	PRIMÀRIA Activitat: "Els climes del món"
Introducció	<p>Plantegem una activitat en un grup molt heterogeni d'Educació Primària, en què s'esdevé un desnivell bastant acusat entre dos grans grups de la classe: d'una banda, un grup d'unes 8 persones amb un expedient d'excel·lent i notable alt; i de l'altra, un grup de 10 persones molt variat d'alumnat amb NEE, entre d'altres alumnes.</p> <p>El tema triat és <i>els climes del món</i>, que es treballa al tercer cicle de l'Educació Primària, dins de l'assignatura de Coneixement del Medi.</p> <p>Es vol conscienciar l'alumnat de la importància de la preservació del medi ambient, així com dels principals trets que caracteritzen els climes i això afecta a la nostra convivència: pluges, sequeres, incendis, inundacions...</p> <p>Cicle i curs: Sisé curs d'Educació Primària (Tercer Cicle). Àrees: Coneixement del medi.</p>
Objectius generals i continguts	<p>El professorat explica a l'alumnat els conceptes bàsics sobre els climes del món: la vegetació, la fauna típica, les precipitacions, etc.</p> <p>Continguts conceptuals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flora i fauna dels diferents climes. • Característiques principals dels climes del món. • El canvi climàtic. • El relleu i el clima. <p>Continguts procedimentals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaboració de murals. • Exposicions orals a classe. • Visualitzacions de vídeos temàtics. • Lectures comprensives de textos. • Recerca d'informació. • Comparació de gràfiques i de taules estadístiques. • Com fer un climograma. <p>Continguts actitudinals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sensibilització pel medi ambient i la seua conservació. • Estima per les plantes i pels animals. • Sensibilització sobre els efectes del canvi climàtic. • Fomentar la cooperació entre els diferents membres del grup. • Augmentar l'autoestima de tots i, particularment, d'aquell alumnat amb NEE que s'ha sentit desplaçat contínuament.

Metodologia	<p>La metodologia emprada serà el <i>Puzzle d'Aronson</i>, que és una tècnica emprada per al treball cooperatiu, que pretén augmentar les competències de l'alumnat. Es tracta d'una tècnica que s'adapta a les característiques de l'aula i de l'alumnat i que, per tant, atén a la diversitat.</p> <p>És per això que s'intentarà, per part del docent, que els grups estiguen integrats de manera heterogènia, amb la qual cosa aquells alumnes que treballen de manera més ràpida puguin servir d'ajuda per a aquell alumnat que requereix més mesures d'atenció, com els xiquets i les xiquetes amb NEE.</p>
Materials i recursos	Cartolines, llibretes, material cercat a internet, retoladors, fulles d'arbres, etc.
Temporalització	2 setmanes
Desenvolupament de les activitats	<p>A partir del treball cooperatiu triat amb el <i>Puzzle d'Aronson</i> elaborarem uns murals sobre els diferents climes del món.</p> <p>Cada grup s'encarregarà de confeccionar un clima diferent, després d'haver-se repartit les tasques a dur a terme.</p> <p>Caldrà cercar a internet i a enciclopèdies informació gràfica per tal d'il·lustrar els coneixements teòrics que plasmarem al mural.</p> <p>En última instància, una vegada elaborats els murals, caldrà exposar oralment els treballs a classe, amb la qual cosa, cada grup haurà d'explicar a la resta de l'aula, cadascun dels diferents climes que hi ha al món.</p> <p>A més, als murals, inclourem informació rellevant com gràfiques, climogrames, fotografies de flora i fauna, i inclús podrem afegir fulles d'arbres del nostre clima mediterrani, per tal de contextualitzar-ho a la nostra realitat.</p> <p>Al final de l'activitat, tots els xiquets i les xiquetes amb NEE han pogut interaccionar amb la resta de gent.</p>

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

SÁNCHEZ, GRAU i YUBERO, (2002) Procesos psicosociales en los contextos educativos. Madrid: Pirámide.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

GUIL BOZAL, A. (coord.) (1992): La interacción social en el aula. Sevilla: Sedal.

GRAU, R. (2001). Fundamentos de Psicología Social y de Psicología Social de la Educación. Universitat Jaume I. Col·lecció: Materials Docents.

HEWSTONE, M. i altres (1990): Introducción a la psicología social. Barcelona: Ariel.

MORALES, J. F., A. BLANCO, C. HUICI i J. FERNÁNDEZ (eds.) (1985): Psicología social aplicada. Bilbao: Desclée de Brower

MOSCOVICI, S. (1981): Psicología de las minorías activas. Madrid: Morata.

OVEJERO, A. (1988): Psicología social de la educación. Barcelona: Herder.

Annexes

PSICOLOGIA SOCIAL VS SENTIT COMÚ

PRÁCTICA 2 ¿La Psicología social és simplement sentit comú?
(Adaptat de Moya, 1998)

A continuació veuràs una sèrie d'enunciats. La teua tasca consisteix a decidir si cadascun d'ells és veritable o és fals. Escriu V (vertader) o F (fals) al costat de l'enunciat.

ENUNCIATS	V	F
1. El rendiment d'una persona de vegades empitjora si altres persones l'estan observant.		
2. Si afalaguem a una altra persona o ens mostraem d'acord amb les seues opinions, açò farà que aquesta persona sempre ens perceba d'una manera positiva.		
3. En la forma que percebem estímuls socials (per exemple, a altres persones, grups socials, partits polítics, etc.) poden influir-nos altres individus, però en les nostres percepcions d'estímuls físics, no (per exemple, en la percepció de colors longitud de línies o grandàries de monedes)		
4. La gent tendeix a interpretar la conducta dels altres provocada o causada per factors o característiques internes de la persona més que per factors circumstancials. Per exemple, si algú es comporta agressivament el més probable és que pensem que és una persona agressiva i no que ho han provocat o que les circumstàncies en les quals viu li han dut a eixe comportament.		
5. En l'atracció interpersonal el principi bàsic és el de complementarietat. Per exemple, una persona dominant se sentirà atreta per una submissa; una amb tendències massoquies per una altra amb tendències sàdiques; una persona molt impulsiva per alguna persona assossegada, etc.		
6. Una persona percebrà una relació en la qual està implicada, per exemple de parella, com equitativa i se sentirà satisfeta amb ella si aporta a la relació tant com rep o si dóna menys del que rep. En canvi, si aporta a la relació més del que rep d'ella se sentirà insatisfeta.		
7. Els/les adolescents o joves se senten més soles que les persones majors o ancianes.		
8. Quan algú necessita ajuda (per exemple, ha tingut un accident) la probabilitat que li ajuden és major si hi ha molta gent present que si només hi ha una persona observant (la presència d'altres persones fa que els individus s'asseuen observats i donats suport per a prestar ajuda).		
9. Les persones intel·ligents i amb nivells educatius alts són de vegades les més fàcils de convèncer		
10. A major distracció, menor persuasió. Quan un està distret i no presta molta atenció al missatge, sempre serà més difícil que ho persuadisquen.		

ENUNCIATS	V	F
<p>11. De vegades, l'impacte que un missatge persuasiu (per exemple, un anunci o un discurs) té sobre el receptor és major transcorregut cert temps que immediatament després de rebre el missatge.</p>		
<p>12. Et demanen que participes en un experiment en el qual es tracta per a mejorar insectes. Qui t'ha convençut de la idea ho ha fet explicant-te que així ajudaràs a realitzar la seua tesi doctoral, que a més contribuiràs a importants avanços de la ciència i que fins i tot els resultats de la investigació poden ajudar que disminuïska la fam en certes zones del planeta. A un altre company de la teua classe li han demanat que participe en el mateix experiment, però ell ha accedit sense que li donaren cap tipus de raons. Després de provar els insectes, a qui creu que li resultaran més saborosos?.Nosaltres creiem que a tu, donat que tens més raons que el teu company perquè t'agraden</p>		
<p>13. Imaginem a dues persones (A i B) que posseeixen diferent quantitat d'informació sobre Roberto. La persona A només coneix de Roberto que és algú molt estudiós. La persona B sap de Roberto que és una persona molt estudiosa, que té dos germans, que és alegre i que té plantes en la seua habitació. Quin de les dues persones, A o B, és més probable que pense que Roberto és un bon estudiant? Evidentment, en virtut de la informació que reben, podem predir que els dos en igual mesura.</p>		
<p>14. Julio estava molt d'acord amb l'afirmació "les dones no serveixen per a ocupar llocs directius". En l'últim any ha conegut a una sèrie de dones que ocupaven aquests llocs amb gran eficàcia. Açò, en conseqüència, farà que canvie els seus estereotips i que es convença que les dones sí serveixen per a ocupar llocs directius.</p>		
<p>15. Les persones, quan actuen individualment sempre tendeixen a prendre decisions més arriscades que quan actuen en grup. Per exemple, imaginem a un inversor en borsa que ha rebut una informació que de ser veritat pot convertir-lo en un persona immensament rica; per a arribar a ser-lo haurà d'invertir tots els seus estalvis, però si la predicció falla quedarà totalment arruïnat. Segons el que acabem d'exposar seria més probable que prenguera la decisió arriscada d'invertir si la decisió la pren sol i no en una situació de grup, atès que al contrastar la seua opinió amb altres persones és possible que modere la seua decisió.</p>		
<p>16. Les persones que pertanyen al mateix grup que un individu, sempre seran preferides i bé vistes (fins i tot quan aqueixa persona es comporte malament), en comparació de qui pertanyen a grups amb els quals s'està enfrontat. Així, un seguidor del R. Madrid valorarà més a altre seguidor del R. Madrid (encara que es comporte de forma vergonyosa) que a u del F.C. Barcelona.</p>		

Práctica 1. “Esto ya lo sabía yo”. La psicología Social y el sentido común

OBJETIVO

Demostrar que la Psicología Social NO estudia algo que todo el mundo ya sabe (sentido común).

El sentido común se limita a describir los hechos, pero no lo explica. Además, en ocasiones mantiene afirmaciones contradictorias.

La Psicología Social describe y **explica de forma científica los fenómenos**. No es tan obvio todo lo que estudia.

1. El rendimiento de una persona a veces empeora si otras personas la están observando.

VERDADERA

Investigaciones sobre facilitación social:

Teoría de Zajonc: Dependencia del dominio que se tenga sobre la tarea: Si la tarea es difícil y el sujeto no la domina, el rendimiento empeora.

Teoría de Cottrell: Los efectos sobre el rendimiento depende de si la persona se siente evaluada.

2. Si halagamos a otra persona o nos mostramos de acuerdo con sus opiniones, esto siempre hará ...FALSA

Si la persona a quien Vd.. halaga percibe su actitud como poco sincera, el efecto puede ser contraproducente.

3. En la forma en que percibimos estímulos sociales... FALSA

Investigaciones sobre percepción social e influencia

En la percepción de estímulos estrictamente físicos (colores, etc.) otras personas pueden influirnos.

4. La gente tiende a percibir la conducta de los demás como provocada... VERDADERA

Error fundamental de la atribución

Sin tener más información, las personas tendemos a considerar que las causas de las conductas de los demás son internas.

5. En la atracción interpersonal el principio básico es el de complementariedad... FALSA

El principio general que las investigaciones han mostrado que más aparece es el de SEMEJANZA. Nos sentimos atraídos por quienes son semejantes a nosotros en intereses, valores, actitudes, etc.

6. Una persona percibirá una relación en la que está implicada, por ejemplo de pareja, como equitativa...FALSA

Teoría de la equidad:

La percepción de inequidad y la insatisfacción se dan cuando el individuo aporta a la relación más de lo que recibe y cuando aporta menos de lo que recibe.

7. Las personas adolescentes o jóvenes se sienten más solas que las personas mayores o ancianas. VERDADERA

Las personas que declaran sentirse más solas son los/las adolescentes y jóvenes en general. Por ejemplo, Parlee (1979) encontró que declararon sentirse solas el 79% de los adolescentes y el 37% de los mayores de 55 años.

8. Cuando alguien necesita ayuda (por ejemplo, ha tenido un accidente) la probabilidad de que le ayuden...FALSA

La probabilidad de prestar ayuda disminuye considerablemente conforme aumenta el número de observadores presentes. Cuanta más gente haya es más probable que el individuo piense *que* ayude otro (difusión de la responsabilidad), o que diga si los otros no ayudan será porque no es necesario (percepción de la situación como ambigua), o que tenga miedo al ridículo y a transgredir alguna norma social.

9. Las personas inteligentes y con niveles educativos altos son a veces las más... VERDADERA

No siempre las personas inteligentes son las más difíciles de convencer. Cuando se trata, p.e., de un mensaje muy complicado (p.e. obtener buenos beneficios en la bolsa), las personas inteligentes son las únicas que pueden ser convencidas (porque comprenden el mensaje).

10. A mayor distracción, menor persuasión....FALSA

A veces la distracción favorece la persuasión. Cuando se elaboran argumentos contrarios al contenido del mensaje se favorece la persuasión. P.e. alguien quiere venderte un coche y tu piensas que es muy caro, etc. Si el vendedor te distrae, no te permite elaborar contra-argumentos, con lo que es más fácil que te persuada.

11. A veces, el impacto de un mensaje persuasivo (p.e. un anuncio o un discurso) tiene sobre el... VERDADERA

A veces el impacto de un mensaje persuasivo es mayor transcurrido cierto tiempo (p.e. 6 meses). Efecto de adormecimiento. P.e. aunque en un primer momento no te persuade el mensaje (la fuente no es fiable), luego te puede persuadir porque te olvidas de quien lo dijo y sólo te acuerdas del contenido.

12. Si a Vd. le piden que participe en un experimento en el que tiene que comer saltamontesFALSA

A quienes se le había dado más razones para participar en el experimento (Vd.) encontraron menos sabrosos los saltamontes que quienes participaron sin razones.

Teoría de la disonancia cognitiva: quienes participan sin razones encuentran difícil justificar su participación y para resolver la disonancia, concluyen que los saltamontes no saben tan mal.

13. Imaginemos a dos personas (A y B) que poseen diferente cantidad de información... FALSA

Los estudios de inferencia social dicen que A considera que Roberto es mejor estudiante que B.

El efecto diluido: cuando información diagnóstica (estudioso) se mezcla con información no diagnóstica (tener 2 hnos.), las inferencias son menos extremas (menos positivas).

**14. Julio está muy de acuerdo con la afirmación “las mujeres no sirven...”
....FALSA**

Muchas gente, aunque reciba información contraria a los estereotipos no los cambia, sino que se rechaza la información o bien se considera que es una excepción. P.e. Julio diría, *algunas mujeres sirven para ocupar puestos directivos, pero son las poco femeninas.*

15. Las personas cuando actúan individualmente siempre tienden a tomar decisiones... FALSA

Las personas a veces toman decisiones más arriesgadas cuando están en grupo que cuando están solas.

Pensamiento grupal: ocurre fundamentalmente cuando las personas están profundamente implicadas en grupos muy cohesionados y la búsqueda de la unanimidad anula o limita la capacidad de las personas para considerar formas alternativas de solucionar el problema.

16. Las personas que pertenecen al mismo grupo que un individuoFALSA

A veces existe una peor consideración de un miembro del propio grupo que realiza una conducta antinormativa, que de un miembro del exogrupo que hace esa conducta.

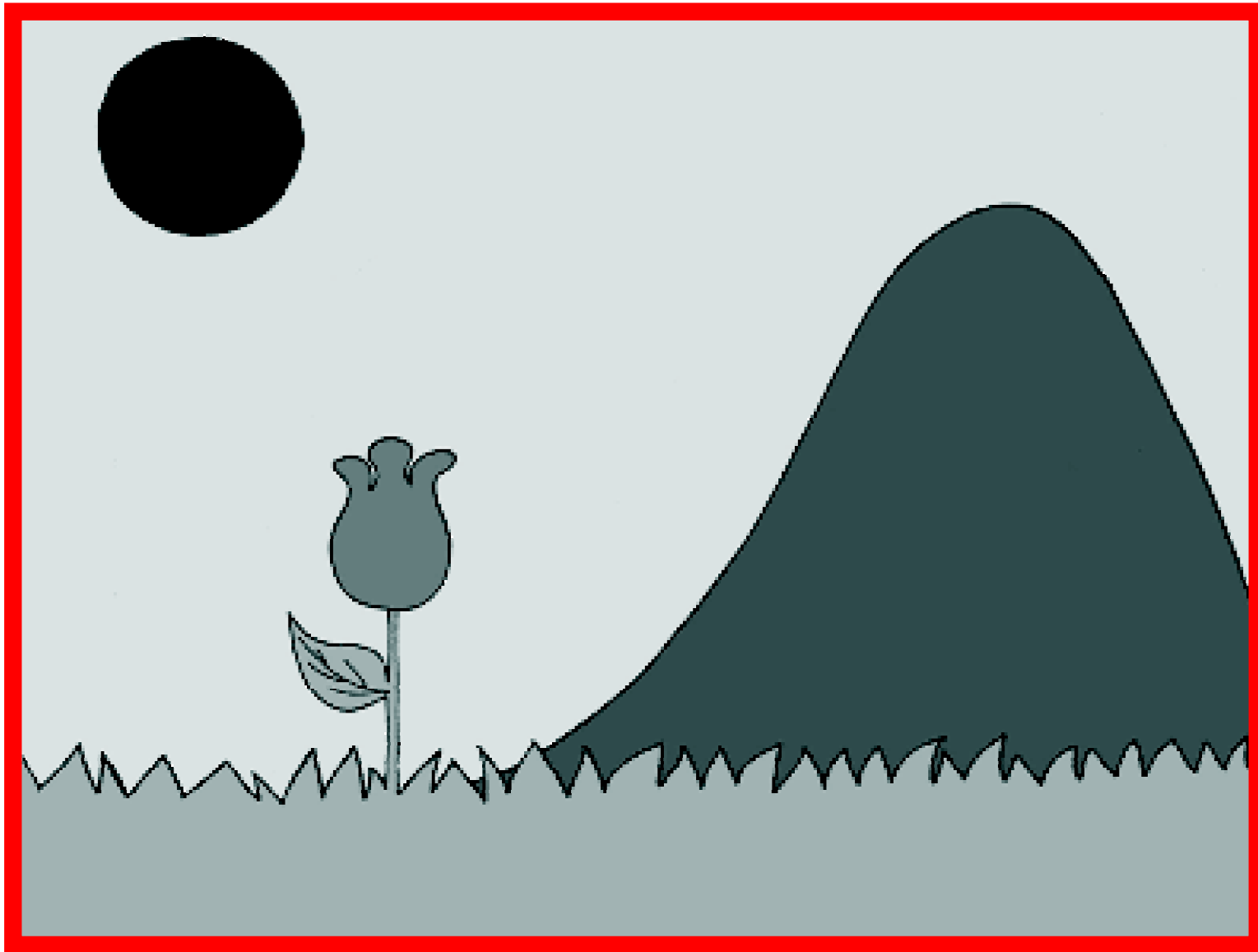
Efecto oveja negra: se hace un juicio más duro del miembro del endogrupo que se comporta de forma vergonzosa, porque es una manera de defender la imagen positiva del grupo.

La

Bruixa

Coloraina

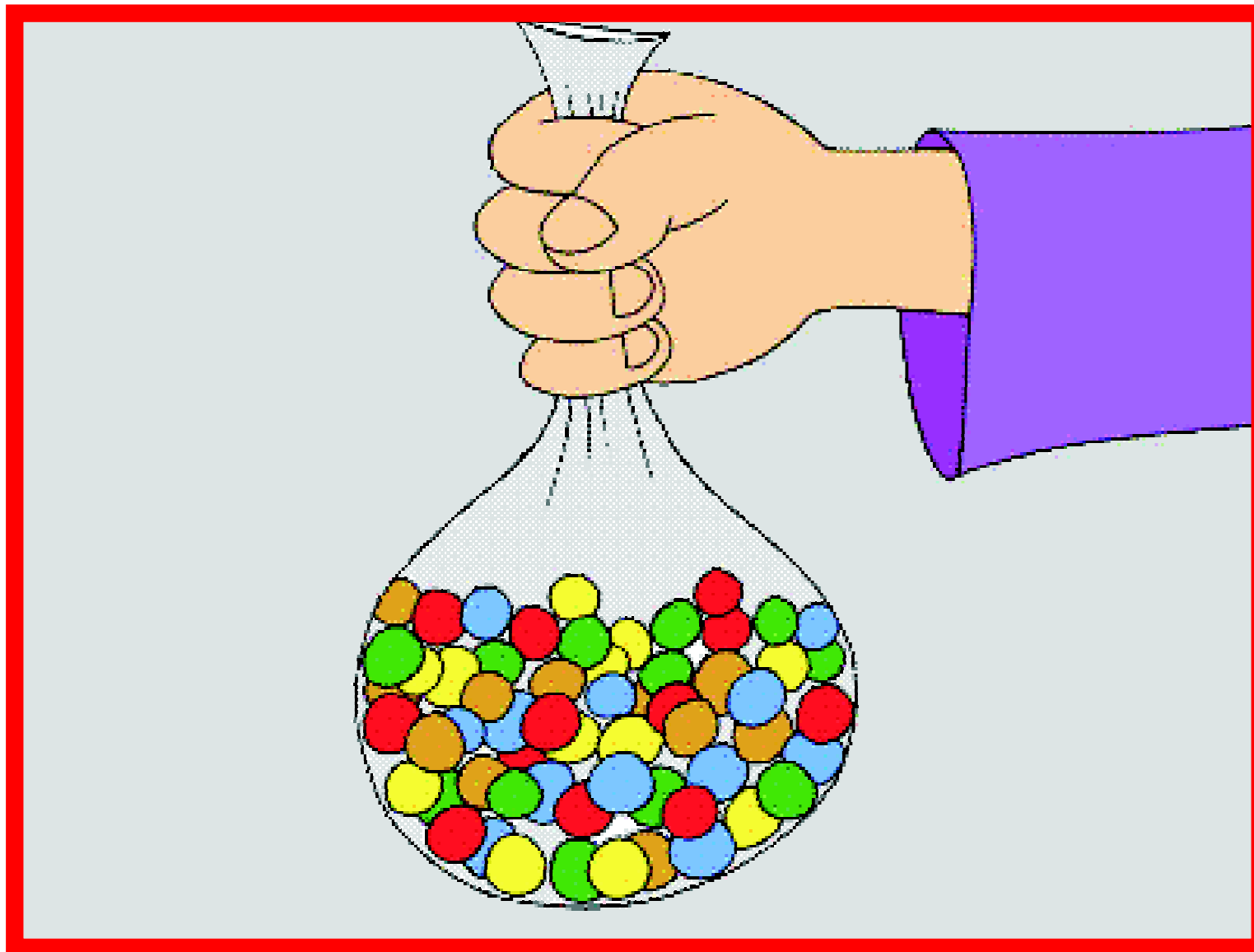

VET AQUÍ QUE UNA VEGADA HI HAVIA UN PAÍS ON TOT ERA NEGRE I GRIS: EL CEL, LA MUNTANYA, L'HERBA, EL SOL I LA ROSELLA.

I TOTS ESTAVEN TRISTOS, MOLT TRISTOS... FINS QUE UN DIA VA PASSAR PER ALLÀ UNA BRUIXA QUE ES DEIA... BRUIXA COLORAINA, PERQUÈ ERA LA BRUIXA DEL COLOR.

PORTAVA UNA BOSSETA PLENA DE SORRA; PERÒ NO ERA UNA SORRA NORMAL, ERA MÀGICA: ELS GRANETS EREN DE TOTS ELS COLORS. N'HI HAVIA DE GROCS, VERMELLS, MARRONS, VERDS I BLAUS.

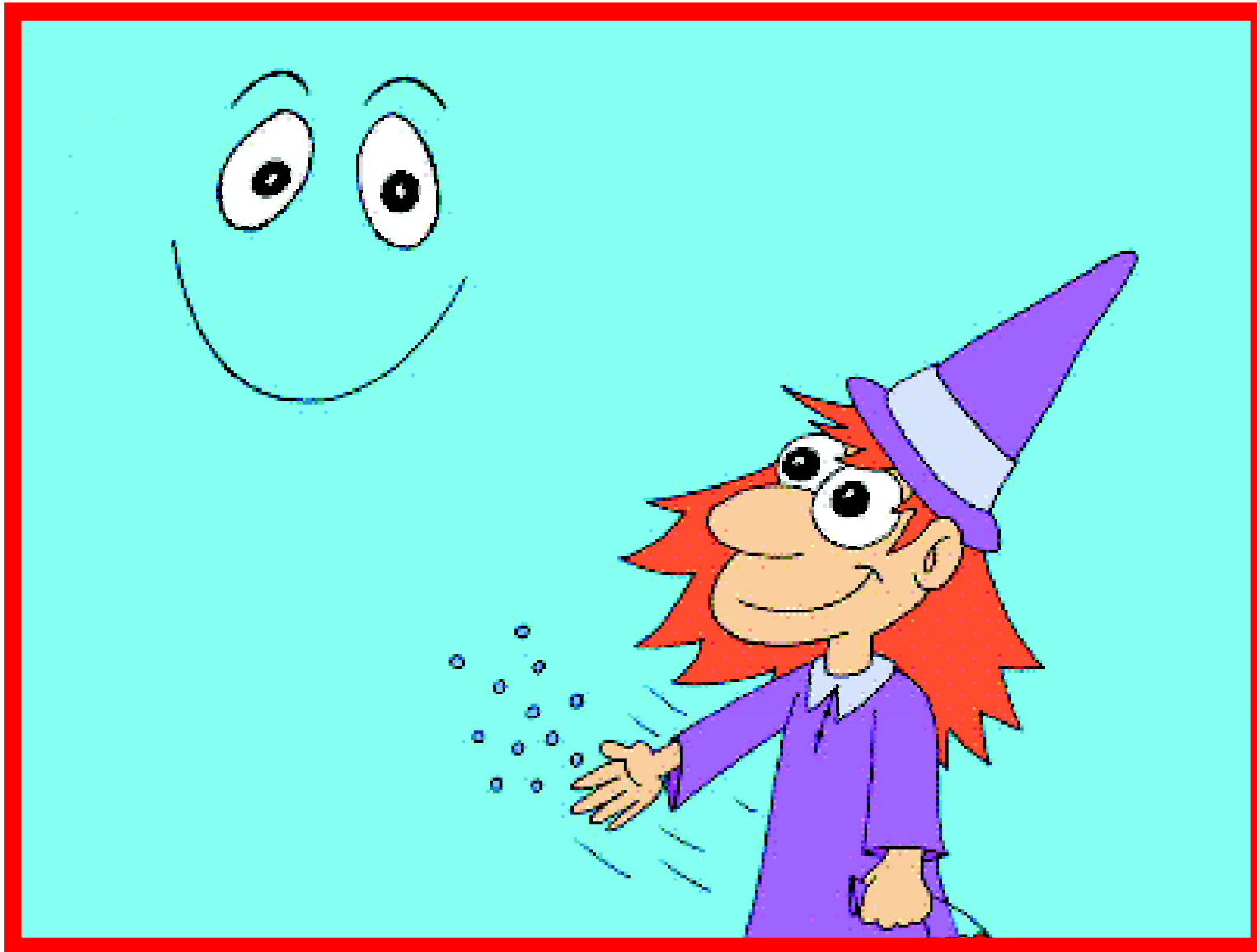

EN VEURE AQUEST PAÍS LA BRUIXA VA DIR:

- OH, QUE TRIST! ON ÉS EL COLOR? I TOTS LI VAN EXPLICAR:
- ÉS EL PAÍS DEL NEGRE I DEL GRIS. AIXÒ ÉS MOLT TRIST...

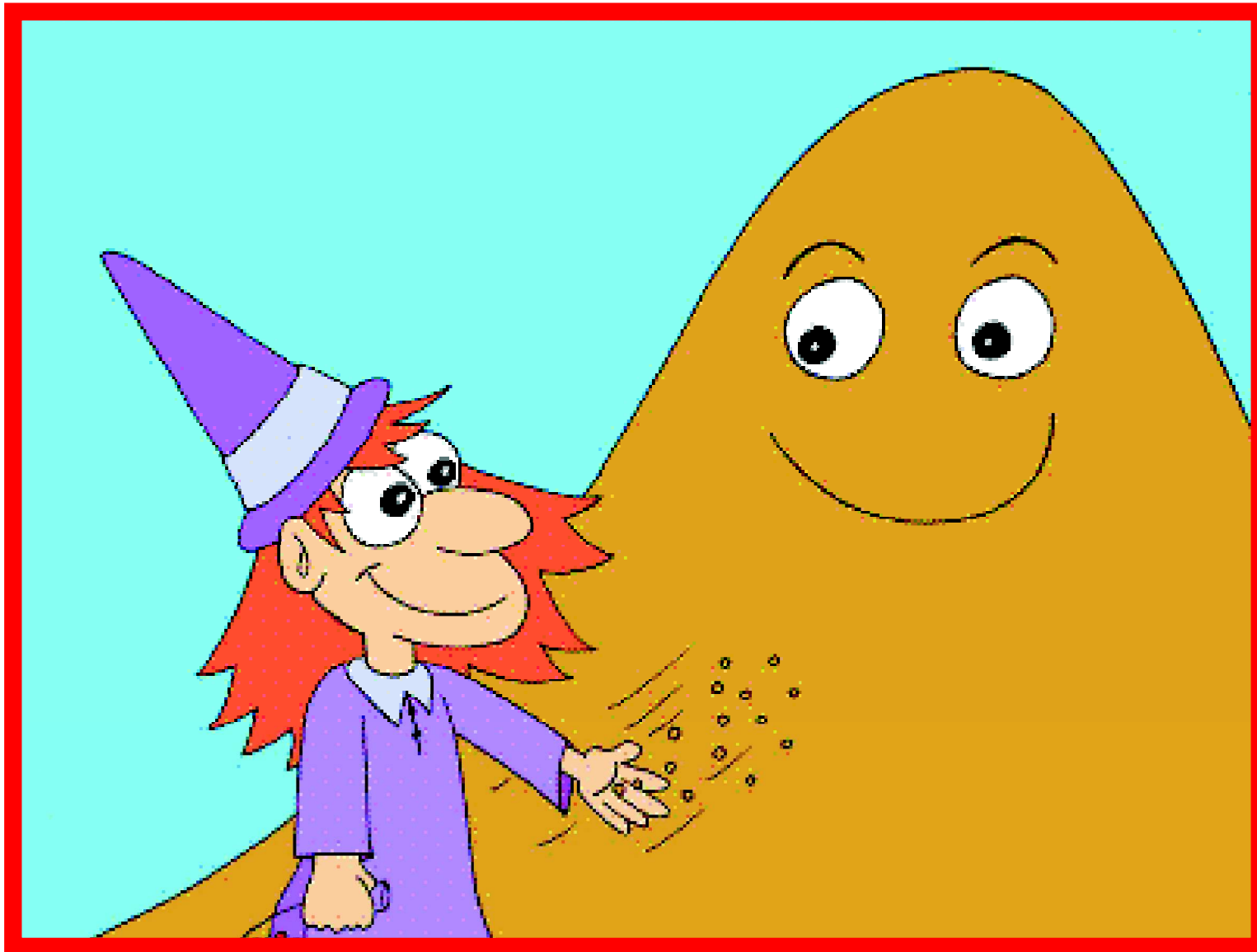
LLAVORS EL CEL VA DIR: - BRUIXA COLORAINA DÓNA'M EL COLOR,
QUE VULL SER FELIÇ.

I LA BRUIXA, TRAIENT SORRA DE LA BOSSETA VA DIR:
- D'ACORD! CUA DE GOS, PELL DE DRAGÓ, PAF! TÉ, EL COLOR!
JA ETS BLAU!

LLAVORS LA MUNTANYA VA DIR: - BRUIXA COLORAINA DÓNA'M EL COLOR, QUE VULL SER FELIÇ.

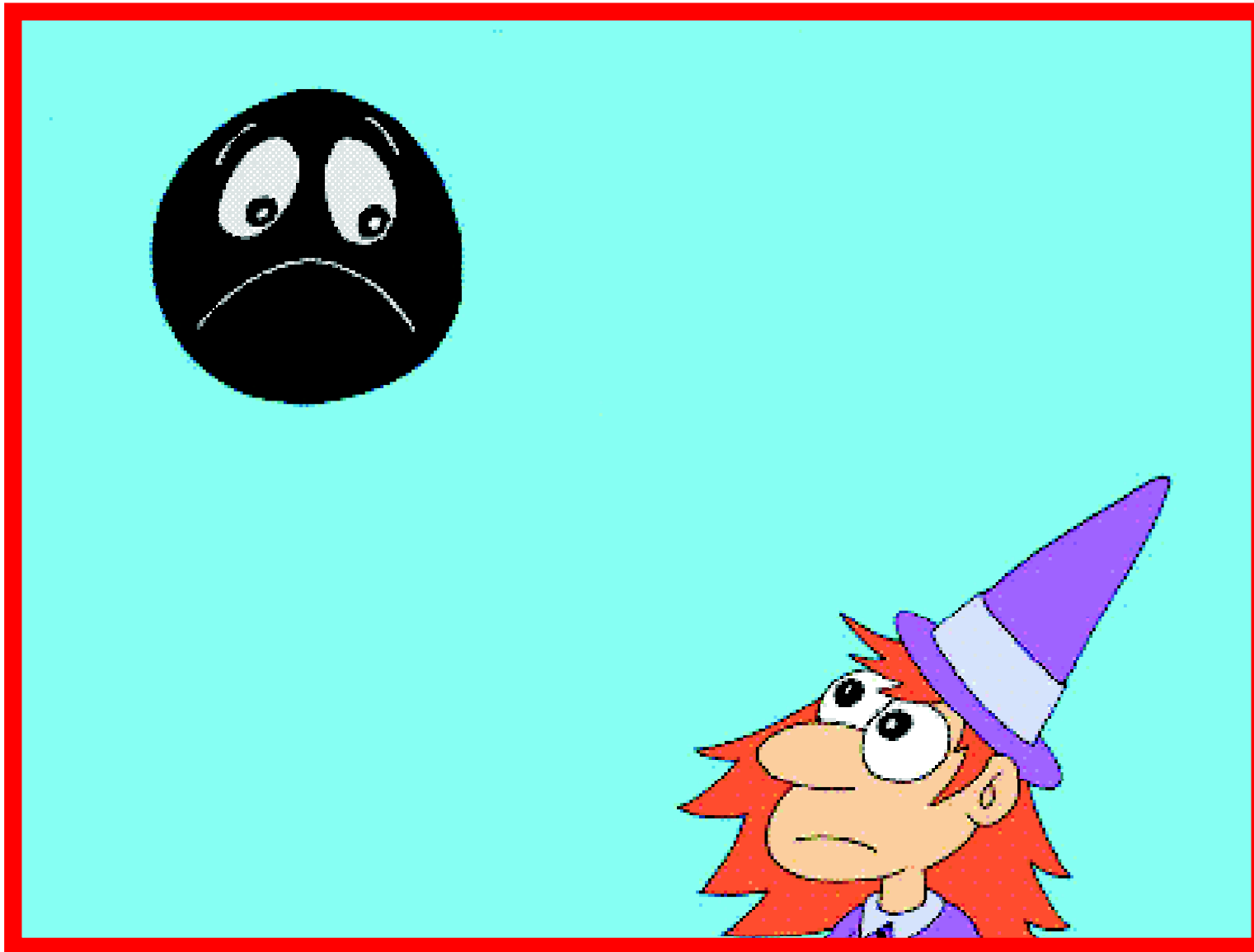
I LA BRUIXA, TRAIENT SORRA DE LA BOSSETA VA DIR:
- D'ACORD! CUA DE GOS, PELL DE DRAGÓ, PAF! TÉ, EL COLOR!
JA ETS MARRÓ!

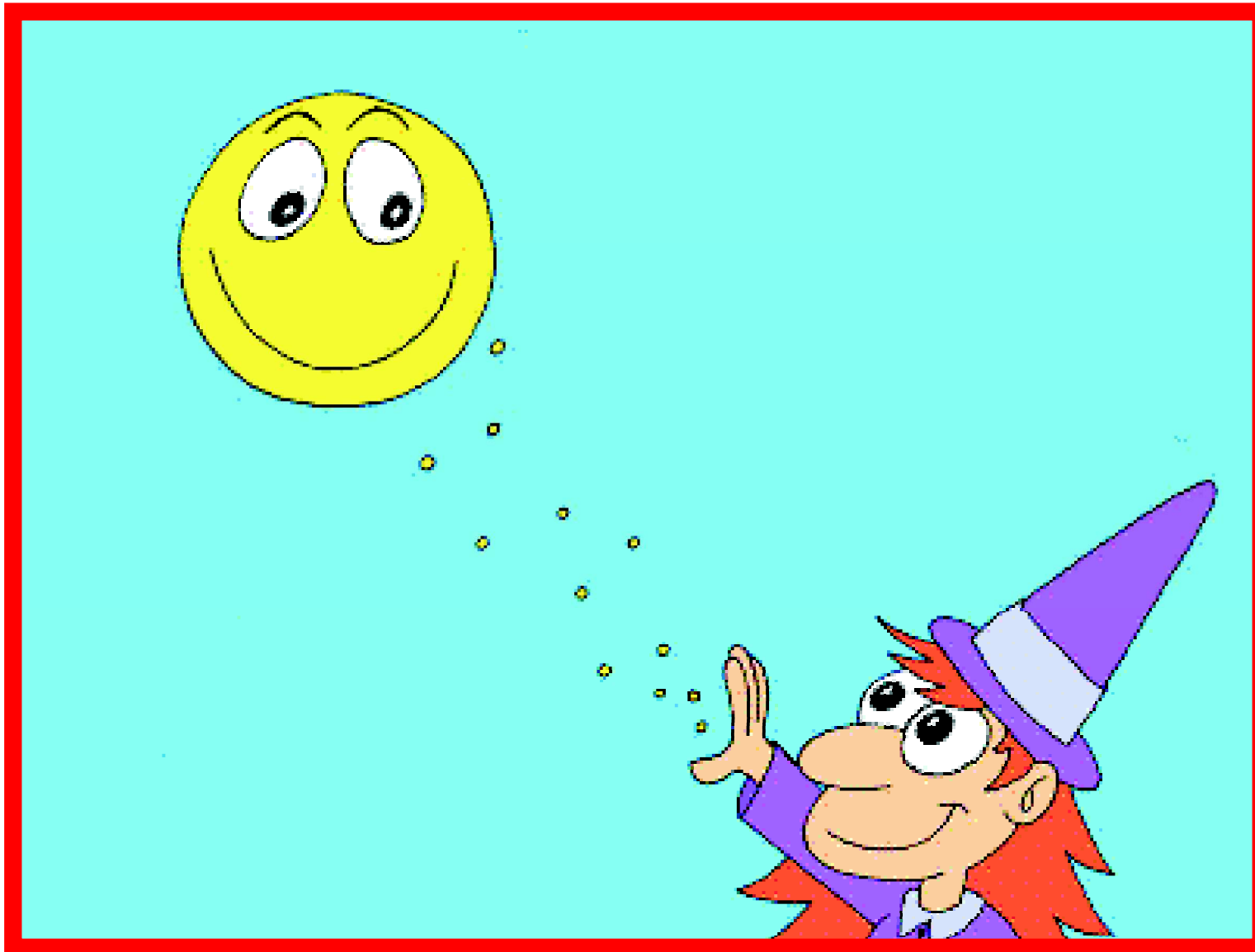
LLAVORS L'HERBA VA DIR: - BRUIXA COLORAINA DÓNA'M EL COLOR,
QUE VULL SER FELIÇ.

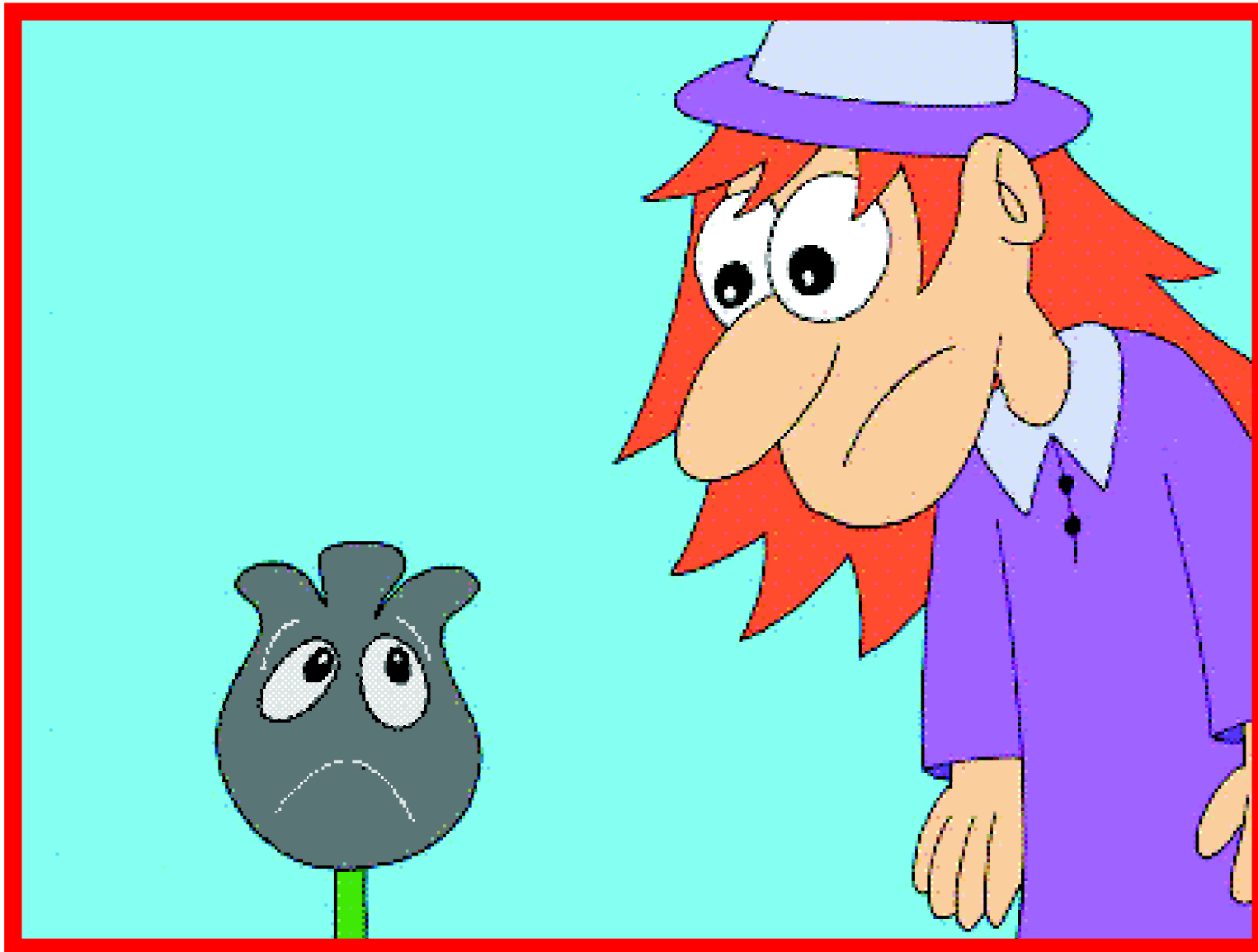
I LA BRUIXA, TRAIENT SORRA DE LA BOSSETA VA DIR:
- D'ACORD! CUA DE GOS, PELL DE DRAGÓ, PAF! TÉ, EL COLOR!
JA ETS VERDA!

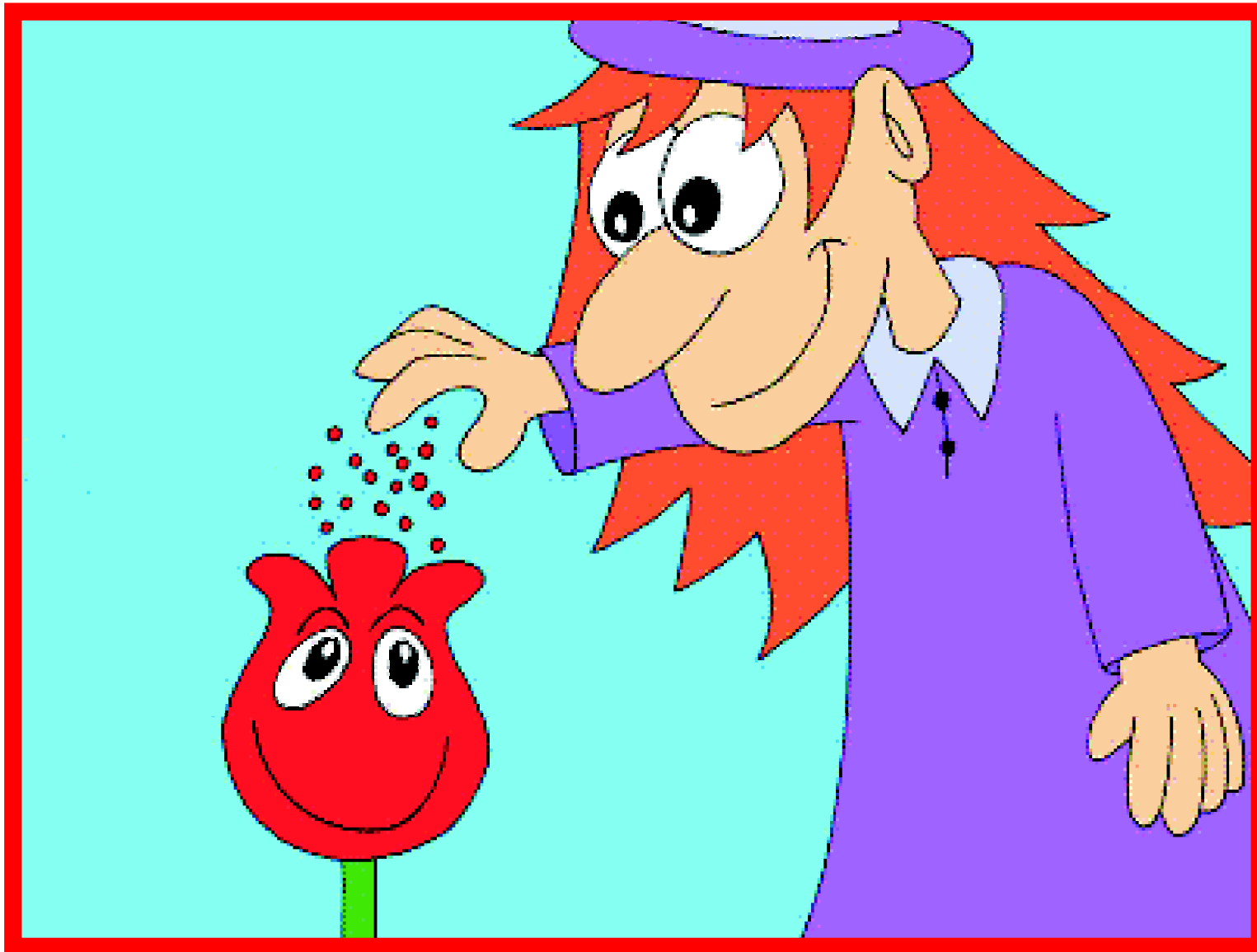
LLAVORS EL SOL VA DIR: - BRUIXA COLORAINA DÓNA'M EL COLOR,
QUE VULL SER FELIÇ.

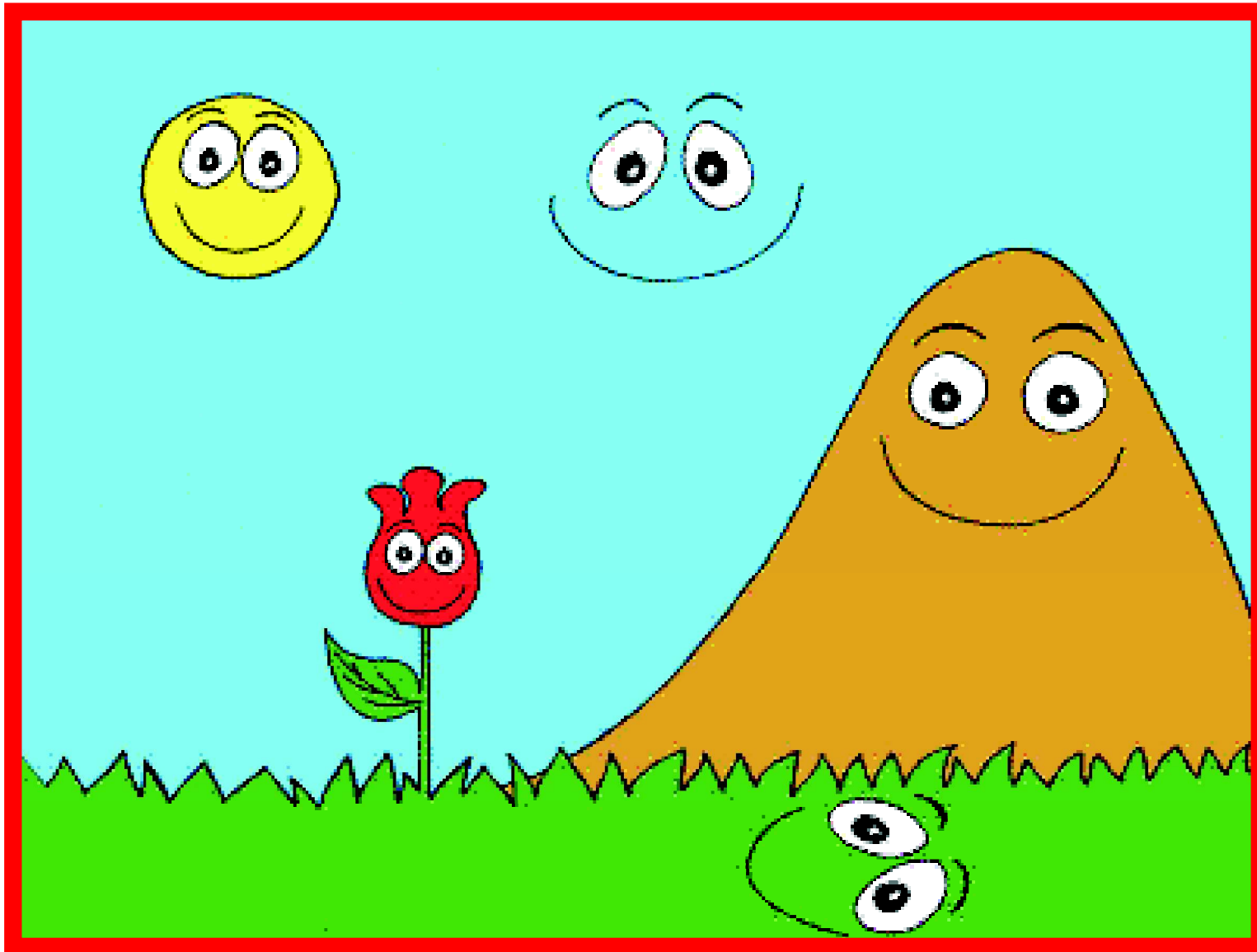
I LA BRUIXA, TRAIENT SORRA DE LA BOSSETA VA DIR:
- D'ACORD! CUA DE GOS, PELL DE DRAGÓ, PAF! TÉ, EL COLOR!
JA ETS GROC!

LLAVORS LA ROSELLA VA DIR: - BRUIXA COLORAINA DÓNA'M EL COLOR, QUE VULL SER FELIÇ.

I LA BRUIXA, TRAIENT SORRA DE LA BOSSETA VA DIR: - D'ACORD!
CUA DE GOS, PELL DE DRAGÓ, PAF! TÉ, EL COLOR! JA ETS VERMELLA

I QUE N'ESTAVEN DE CONTENTS! AQUELL PAÍS DEL NEGRE I DEL GRIS ES VA CONVERTIR EN EL PAÍS DELS COLORS.

LA BRUIXA COLORAINA, QUE JA FEIA TARD PER ANAR A VOLTAR MÓN, ES VA ACOMIADAR DELS SEUS NOUS AMICS I ES VA ADONAR QUE MAI MÉS ESTARIEN TRISTOS. GRÀCIES A LA SEVA MÀGIA SERIEN FELIÇOS PER SEMPRE MÉS.

PROPOSTA DE PROCEDIMENT PER A LA CONSTRUCCIÓ D'UN QÜESTIONARI D'ACTITUTDS

I. Elegir el tema sobre el qual es vol estudiar l'actitud

Exemple: L'absentisme escolar

II. Concretar l'àmbit social que es vol estudiar

Exemple: Les actituds de les mares i pares d'una classe de secundària front a l'absentisme escolar dels i les adolescents de la classe.

III. Construcció del qüestionari:

- a. Emplenar el següent requadre amb 5 o 6 ítems per dimensió

Dimensió cognitiva (informació, creences, etc.)	Dimensió Afectiva (avaluació positiva / negativa)	Dimensió Conductual (conducta passada o intenció de conducta futura)
<i>Entenc perfectament el concepte "absentisme escolar". Se el que significa i podria definir-lo</i>	<i>Em pareix molt greu que les i els adolescents faltin a classe sense que hi haja una causa justificada</i>	<i>En ocasions he deixat que la meua filla o el meu fill faltara a classe sense una causa realment justificada</i>
<i>Conec el procediment d'avaluació i seguiment de l'absentisme</i>	<i>No m'importaria que la meua filla o el meu fill perdera dies de classe per anar al viatge de final de curs</i>	<i>Estaría dispost/a a participar en alguna campanya de sensibilització sobre aquest tema</i>

- b. Presentar el qüestionari amb els ítems barrejats i amb una escala de resposta, per exemple, de tipus Likert:

Gens d'acord	Poc d'acord	Ni d'acord ni en desacord	Prou d'acord	Totalment d'acord
1	2	3	4	5

- c. Proposta de qüestionari:

Ítem	Grau d'acord o desacord	1	2	3	4	5
1	<i>Entenc perfectament el concepte "absentisme escolar" Se el que significa i podria definir-lo</i>					
2	<i>Em pareix molt greu que les i els adolescents faltin a classe sense que hi haja una causa justificada</i>					
3	<i>En ocasions he deixat que la meua filla o el meu fill faltara a classe sense una causa realment justificada</i>					
4	<i>Conec el procediment d'avaluació i seguiment de l'absentisme</i>					

IV. Passar el qüestionari

V. Presentar els resultats. Exemple:

- a. Mitjana per ítem: Emplenar el següent requadre, amb les respostes al qüestionari
- b. Mitjana per dimensió: reorganitza els ítems, agrupant-los per dimensió i extreu-ne la mitjana de la dimensió (mitjana de mitjanes dels ítems que conformen cada dimensió)

ELS NOMBRES BOJOS

6

1

3

4

7

9

5

0

8

2